

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Romana Fremra a soudců Mgr. Jany Kajzrové a Mgr. Jana Podaného ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČ: 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00, Praha 1
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké náměstí 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti
žalované: Z [redacted] Š [redacted], narozená [redacted]
bytem [redacted], [redacted]

o zaplacení 14 312 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti výroku I. a III. rozsudku Okresního soudu v Příbrami ze dne 4.3.2019, č.j. 8 C 86/2018-101, ve spojení s doplňujícím usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 9.9.2019, č.j. 8 C 86/2018-133,

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se v napadené části výroku I. mění tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 5 660 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně jdoucím z částky 7 010 Kč od 22.8.2018 do 30.11.2018, z částky 6 560 Kč od 1.12.2018 do 29.1.2019, z částky 6 110 Kč od 30.1.2019 do 27.2.2019 a z částky 5 660 Kč od 28.2.2019 do zaplacení, to vše do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku; jinak se výrok I. v napadené části potvrzuje.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně ani před soudem odvolacím.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 4.3.2019, č.j. 8 C 86/2018-101, ve spojení s doplňujícím usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 9.9.2019, č.j. 8 C 86/2018-133 (dále

Shodu s prvopisem potvrzuje Zdeňka Rumíšková

jen „rozsudek soudu prvního stupně“), soud prvního stupně zamítl žalobu o zaplacení pohledávky ve výši 51 117 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 52 467 Kč ve výši 8,5 % ročně od 22.8.2018 do 30.11.2018, z částky 52 017 Kč ve výši 8,5 % ročně od 1.12.2018 do 29.1.2019, z částky 51 567 Kč ve výši 8,5 % ročně od 30.1.2019 do 27.2.2019, z částky 51 117 Kč ve výši 8,5 % ročně od 28.2.2019 do zaplacení, pohledávky ve výši 9 484,64 Kč a úroku ve výši 30,72 % ročně z částky 40 805,59 Kč od 17.2.2018 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 201 542 Kč (výrok I.). S ohledem na částečné zpětvzetí žaloby co do části úroku ve výši 66,91 % ročně z částky 40 805,59 Kč od 17.2.2018 do zaplacení a co do tří splátek jistiny po 450 Kč, celkem 1 350 Kč soud prvního stupně řízení zastavil (výrok II.). O nákladech řízení rozhodl vzhledem k neúspěchu žalobkyně tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu, neboť žalované žádné náklady nevznikly (výrok III.).

2. Soud prvního stupně věc posuzoval podle § 580, § 1813, § 2048 a § 2395 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o.z.“) za použití zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Při svém rozhodnutí vyšel ze zjištění, že „skutkový stav podrobně popsany v žalobě byl prokázán,“ přičemž „žalovaná žalobní tvrzení ničím nezpochybnila.“ Je tedy „nesporné,“ že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o úvěru č. [REDAKCE] dne 18.1.2017, na jejímž základě žalobkyně žalované poskytla úvěr ve výši 42 000 Kč, přičemž žalovaná do podání žaloby zaplatila 34 990 Kč a v průběhu řízení pak dalších 1 350 Kč. Soud prvního stupně však dospěl k závěru, že podané žalobě nelze vyhovět. I když byla platně uzavřena smlouva o úvěru, požadovaný smluvní úrok ve výši 155,65 % nelze přiznat, neboť ujednání ve smlouvě je v tomto směru neplatné, když maximálně přípustný smluvní úrok je omezen trojnásobkem sazby uvedené Českou národní bankou v ARADu, kdy úroková sazba činila v lednu 2017 10,24 % ročně, takže maximálně možný smluvní úrok činí trojnásobek této sazby, tedy 30,72 % ročně. Vzhledem k tomu, že žalovaná zaplatila žalobkyni 34 990 Kč před podáním žaloby a uhradila tak 22,8 sjednaných splátek, do prodlení se s další 23. splátkou dostala teprve dne 12.12.2018. Po připočtení 65 dnů dle smluvních ujednání by k zesplatnění úvěru došlo „teprve 12.2.2019. Žaloba byla tedy podána předčasně, neboť byla podána již 23.8.2018.“ Protože „v době podání žaloby nedošlo k zesplatnění zůstatku úvěru, bylo nutno žalobu jako předčasně podanou zamítnout.“ Soud prvního stupně dále vyjádřil názor, že sjednaná výše úrokové sazby, smluvní pokuty a nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením, jsou ve svém součtu nepřiměřeně vysoké ve vztahu k jistině, když znamenají k újmě žalované jako spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (§ 1813 o.z.). Takto sjednaná výše úplaty se stala pro žalovanou hrubě nevýhodná a byla sjednána v rozporu s dobrými mravy. K absolutní neplatnosti ustanovení o celkových nákladech úvěru musí přitom soud přihlížet z úřední povinnosti. Soud proto posoudil ujednání o úrokové sazbě jako neplatné s tím, že tuto část lze od ostatních ujednání smlouvy oddělit. Soud tedy zamítl žalobu z toho důvodu, že byla podána předčasně v době, kdy k zesplatnění pohledávky ještě nedošlo.
3. Proti části zamítavého výroku I. a proti nákladovému výroku III. rozsudku soudu prvního stupně podala žalobkyně včasné odvolání. Svým odvoláním žalobkyně brojila ve výroku I. pouze proti zamítnuté části smluvního úroku ve výši 30,72 % ročně z částky 14 770 Kč od 17.2.2018 do 29.1.2019, ve výši 30,72 % z částky 14 762 Kč od 30.1.2019 do 27.2.2019 a ve výši 30,72 % z částky 14 312 Kč od 28.2.2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 201 542 Kč, a dále co do částky 14 312 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,5 % ročně z částky 15 662 Kč od 22.8.2018 do 30.11.2018, z částky 15 212 Kč od 1.12.2018 do 29.1.2019, z částky 14 762 Kč od 30.1.2019 do 27.2.2019 a z částky 14 312 Kč od 28.2.2019 do zaplacení. Výpočet požadované části podrobně popsala.
4. Ve zbývajících zamítnuté části (co do zbytku jistiny, smluvního úroku, včetně úroku přirostlého k jistině do dne zesplatnění, nároků na smluvní pokuty, včetně paušální náhrady nákladů, a dalšího příslušenství s výjimkou v odvolání požadovaného úroku a úroku z prodlení) byl výrok I. rozsudku soudu prvního stupně, shodně jako výrok II. rozsudku soudu prvního stupně, jímž bylo řízení

částečně zastaveno, odvoláním nedotčen, a nabyl tak samostatně právní moci a není předmětem přezkumu odvolacím soudem (srov. § 206 o.s.ř.).

5. Žalobkyně v odvolání argumentovala tím, že úrok byl sjednán v zákonných limitech a nebyl důvod ho ani částečně nepřiznat. Poukázala na to, že sjednaná výše úroku 155,65 % ročně byla uváděna jako efektivní úroková sazba, které však odpovídá nominální úroková sazba 97,63 % ročně. Dále pak připomínala, že je nebankovním poskytovatelem úvěrů, kdy v těchto případech je běžná a spravedlivá vyšší úroková sazba než u úvěrů poskytovaných bankovními subjekty, a to z důvodu vyšší rizikovitosti poskytování úvěrů. Zdůrazňovala zásadu *pacta sunt servanda* a zásadu *in favorem negotii*, kdy je preferován výklad smlouvy jako platné před výkladem zakládajícím neplatnost smlouvy. Dle žalobkyně, pokud by žalované sjednané podmínky nevyhovovaly, nemusela s žalobkyní danou smlouvu uzavírat. Dále poukázala na § 1813 o.z., podle něhož se přiměřenost ceny plnění nepřezkoumává, pokud je sjednána jasným a srozumitelným způsobem. Tato podmínka byla dle žalobkyně splněna a úrok byl dle jejího názoru sjednán jasným způsobem. Pro případ, že soud má za to, že výše úroku je otevřena přezkumu, měl by v takovém případě dle žalobkyně postupovat za použití § 577 o.z. a modifikovat sjednaný úrok tak, aby odpovídal obvyklé výši úroků požadovaných nebankovními poskytovateli úvěrů. Na podporu svých názorů citovala z rozhodnutí Ústavního soudu a Vrchního soudu v Olomouci. Přes svůj deklarovaný nesouhlas se závěry soudu o rozpornosti výše sjednaného úroku s dobrými mravy však nadále žalobkyně požadovala v odvolání již pouze přiznání úroku v rozsahu 30,72 % p.a., tedy ve výši trojnásobku obvyklého úroku zjištěného soudem prvního stupně z databáze ČNB ARAD, byť jinak poukázala na řadu důvodů, pro které nelze uvedenou databázi ARAD pro určení výše obvyklého úroku použít. Pokud ale soud prvního stupně provedl přepočítání podle úroku 30,72 % p.a. tak, že zachoval počet splátek úvěru (48 měsíčních splátek), postupoval nesprávně. Stejně tak by mohlo dojít k ponechání měsíční splátky ve výši 3 499 Kč a došlo by tak k ponížení počtu splátek. Při úrokové sazbě 30,72 % p.a. a měsíční splátce 3 499 Kč se sníží počet splátek z 48 na 15. To ovšem nic nemění na faktu, že k zesplatnění podle žalobkyně došlo tak, jak je uvedeno již v žalobním návrhu, tedy 15.2.2018. Pro potřeby výpočtů neměl soud rozpočítávat měsíční splátku, nýbrž počítat se zkrácenou dobou splácení a se stejnou výší splátky. Opačný závěr soudu by vedl k celé řadě sporů a k absolutní právní nejistotě v rámci právního řádu České republiky, kde by jednotlivé soudy přiznávaly různou smluvní sazbu úroků a mohlo by docházet k absurdním situacím, kdy by žalovaný byl v prodlení s placením svého závazku dle smlouvy, ale přesto by soudem byla po přepočítání s nižším úrokem, a tím nižší měsíční splátkou žaloba zamítnuta pro její předčasnost, a to jen na základě volného uvážení soudu, jakou smluvní sazbu považuje za přiměřenou a na jakou výši ji případně dle § 577 o.z. zmoderuje.
6. Žalovaná se k odvolání žalobkyně nevyjádřila.
7. Krajský soud v Praze jako soud odvolací po zjištění, že odvolání je podáno včas, oprávněnou osobou a proti rozhodnutí soudu prvního stupně, proti kterému je odvolání přípustné, přezkoumal v rozsahu podaného odvolání rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, podle § 212 a § 212a odst. 1 a 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“), a shledal odvolání žalobkyně částečně opodstatněným. Soud prvního stupně pochybil hned v několika momentech, nicméně na výsledku řízení se tato pochybení projevila jen nepatrně.
8. V první řadě je třeba upřesnit, že procesní pasivita žalované, která podle soudu prvního stupně „žalobní tvrzení ničím nezpochybnila,“ nevede obecně k závěru, že tvrzení žalobkyně jsou „nesporná,“ jak uvedl soud prvního stupně. Pak by totiž v případě procesně pasivní žalované v zásadě nebylo potřebné provádět jakékoli dokazování, soud by prostě vyšel z toho, že tvrzení žalobkyně obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, se pokládají za nesporná, tedy shodně jako v případě rozsudku pro zmeškání (viz § 153b o.s.ř.). Podle § 120 odst. 3 o.s.ř. ale naopak platí, že soud může vzít za svá skutková zjištění jen shodná tvrzení účastníků. To předpokládá procesní aktivitu žalované strany (její aktivní shodné tvrzení), nikoli procesní pasivitu (pouhé mlčení), jde-li o žalobní tvrzení směřující ke skutečnostem příznivým podle hmotného

práva pro žalobkyni. Procesní pasivita jedné strany se může projevit toliko v té části, kde břemeno tvrzení a důkazu tíží tuto stranu, a lze tedy podle zásady hospodárnosti řízení vycházet z příznivější verze, kterou druhá strana ve svůj neprospěch připouští (aktivně tvrdí). V daném případě tak lze vycházet jen z nesporného tvrzení žalobkyně o počtu a době splátek žalované, která aktivně o počtu, výši a době splátek netvrdila nic, ačkoli z hlediska hmotného práva břemeno tvrzení k době a míře plnění dluhu tíží právě žalovanou.

9. Nepřesný je i závěr soudu prvního stupně, že „skutkový stav podrobně popsany v žalobě byl prokázán,“ pokud soud prvního stupně vyšel namísto sjednaného úroku ze zjištěné výše obvyklého úroku bank pro daný typ úvěru 10,24% ročně podle databáze ČNB ARAD (v lednu 2017), o kterém žalobkyně netvrdila nic. Podle toho totiž soud prvního stupně provedl (rovněž nesprávný) přepočít na trojnásobek takto zjištěného obvyklého úroku, navíc podle původní délky úvěru, a z toho také dovodil, že k zesplatnění úvěru došlo v souladu se smlouvou k jinému datu, než žalobkyně v žalobě tvrdila.
10. Jednoznačně nesprávný je ale závěr o předčasnosti žaloby vztažený jen k datu jejího podání. Pro rozsudek je podle § 154 odst. 1 o.s.ř. totiž rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Žaloba by tedy mohla být předčasná toliko v případě, kdy by nárok žalobkyně nebyl splatný ani ke dni vyhlášení rozsudku (zde 4.3.2019). Datum podání žaloby je věcně nerozhodný a mohl by se projevit jen v rozhodnutí o nákladech řízení.
11. Soud prvního stupně věc správně posuzoval po právní stránce s ohledem na dobu uzavření předmětné úvěrové smlouvy podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (o.z.), ovšem nesprávně podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který byl již v době uzavření předmětné úvěrové smlouvy zrušen a nahrazen s účinností od 1.12.2016 zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Praktický rozdíl zde však (podle právního názoru odvolacího soudu) není, jak bude dále podrobně rozvedeno.
12. Zásadní nedostatek rozsudku soudu prvního stupně proto odvolací soud dále spatřuje v tom, že se soud prvního stupně vůbec nezabýval problematikou úvěruschopnosti žalované. Odvolací soud má totiž za to, že obdobně jako za předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, platné a účinné do 30.11.2016, je na místě se i nyní za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, z úřední povinnosti soudu zabývat (i bez námítky žalované) v případě spotřebitelské smlouvy o úvěru předně otázkou, zda ze strany žalobkyně jakožto poskytovatele úvěru byla před vlastním uzavřením smlouvy splněna její zákonná povinnost zkoumat s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele (žalované).
13. V daném směru bylo odvolacím soudem po částečném zopakování a doplnění dokazování zjištěno, že mezi účastníky byla dne 18.1.2017 uzavřena smlouva o úvěru, na jejímž základě žalobkyně žalované poskytla na účet spotřebitelský úvěr ve výši 42 000 Kč. Žalovaná se zavázala poskytnutý úvěr a úrok za poskytnutí úvěru sjednaný ve smlouvě ve výši efektivní úrokové sazby 155,65 % ročně splácet ve 48 měsíčních splátkách po 3 499 Kč, splatných vždy k 12. dni každého kalendářního měsíce, počínaje únorem 2017. Tomu odpovídá předložená smlouva a výpis z účtu. Žalovaná zaplatila podle tvrzení žalobkyně a předložené karty klienta od 10.2.2017 do 28.11.2017 celkem 10 splátek po 3 499 Kč, tedy 34 990 Kč. Podle čl. 6 smlouvy byly pro případ prodlení žalované sjednány i různé smluvní pokuty, které byly popsány již soudem prvního stupně. Vzhledem k tomu, že žalovaná nezaplatila řádně a včas 11. splátku splatnou podle smlouvy dne 12.12.2017 a dále 12. splátku splatnou dne 12.1.2018 a 13. splátku splatnou dne 12.2.2018, byla žalobkyni upomínána s poučením, že podle čl. 6.3 smlouvy v případě prodlení s úhradou kterékoli splátky či její části v délce 65 dnů dochází tímto dnem bez dalšího (automaticky) k zesplatnění celého úvěru. Podle žalobkyně tak mělo dojít k zesplatnění ke dni 15.2.2018. Výzva k zaplacení celého úvěru byla realizována dopisem ze dne 15.2.2018, podle kterého měla žalovaná uhradit zbývající dlužnou jistinu úvěru ve výši 40 805,59 Kč (dle výpočtu žalobkyně) a dále přírostlý úrok a smluvní pokuty do 10-ti dnů od odeslání. Dále žalobkyně vyzvala žalovanou k úhradě stejných

nároků ještě dopisem (předžalobní výzvou) ze dne 2.8.2018, který byl podle podacího archu tentýž den odeslán, to vše ve lhůtě 15-ti dnů od odeslání, tedy nejpozději do pondělí 18.8.2018. Na to žalovaná vůbec nereagovala, alespoň o tom nic netvrdila. V průběhu řízení před soudem prvního stupně pak žalovaná na uvedený dluh podle tvrzení žalobkyně uhradila ještě 3x 450 Kč ve dnech 30.11.2018, 29.1.2019 a 27.2.2019. Jinak již nic neuhradila, alespoň o tom nic netvrdila.

14. Pokud jde o zkoumání úvěruschopnosti žalované, provedla žalobkyně lustraci klienta týkající se případného insolvenčního řízení a výpis žalované v registru SOLUS a v nebankovním registru klientských informací (NRKI). Dle posledně uvedeného výpisu z nebankovního registru klientských informací činilo skóre žalované 302 bodů odpovídající kategorii I. (166-320), znamenající nízké body do interní Score Card a „vyšší riziko,“ kdy bývá úvěr „výrazněji limitován“ vyšší vyplacené částky, případně zamítán (následující kategorie II. od 321 do 412 bodů, kategorie III. od 413 do 495 bodů a kategorie IV. od 496 bodů a více – čím vyšší skóre, tím lepší platební morálka v registru NRKI a vyšší pravděpodobnost splácení). Žalovaná měla tedy v uvedeném systému velmi nízké skóre, jedno z nejnižších. Podle registru SOLUS měla žalovaná od září 2016 záznam pro nezaplacené telekomunikační poplatky, zaplacené 12.10.2016. Žalovaná před uzavřením úvěrové smlouvy podepsala žalobkyní předpřipravené formulářové prohlášení klienta, v němž žalovaná mimo jiné uvedla, že manžel souhlasí s uzavřením smlouvy, že si je vědoma sjednaných úroků a považuje je za přiměřené, že nemá žádné dluhy, že není v úpadku apod., a že veškeré poskytnuté údaje jsou „pravdivé a úplné.“ Vedle toho žalobkyně v rámci daného zkoumání provedla hodnocení klienta dle údajů o příjmech a výdajích klienta. V tomto směru bylo v žalobkyní předložené formulářové listině nazvané HODNOCENÍ KLIENTA vyplněno, že pravidelný čistý měsíční příjem žalované činí 16 300 Kč, což v zásadě odpovídá předloženým dokladům od zaměstnavatele (████████████████████) po odečtení půjčky zaměstnavatele splácené po 1 460 Kč. Žalobkyně soudu předložila tehdejší potvrzení o výši příjmu žalované, včetně potvrzení, že jde o pracovní poměr na dobu neurčitou, a potvrzení o výši splátky, a dále výplatní pásky žalované za měsíce listopad a prosinec 2016, kde je splátka rovněž odečítána ze mzdy. Dále byl předložen souhlas k inkasu splátek z účtu a kopie občanského průkazu žalované, z níž vyplývá, že žalovaná je vdaná a že její trvalý pobyt se nachází na shora uvedené adrese v ██████████, okres ██████████. Výdaje žalované byly v hodnotícím formuláři uvedeny částkou 3 410 Kč s poznámkou „životní minimum,“ u druhé osoby v domácnosti byla uvedena nula, o manželovi žádná zmínka. Údaj o počtu dětí a výdajích na děti byla uvedena částka 3 500 Kč, počet dětí uveden nebyl. Podle výpisu z evidence obyvatel má žalovaná dvě děti a je stále vdaná. Na spoření byla ve formuláři uvedena také nula, ostatní výdaje (jako doprava, kurzy a záliby) také nula, ačkoli jen nutná doprava do zaměstnání z místa tvrzeného (i evidovaného) bydliště v okrese ██████████ do ██████████ tento údaj zjevně vylučuje. Žalovaná mezi svými výdaji uvedla pouze půjčku (blíže neurčenou) se splátkou 1 460 Kč měsíčně. Dalšími výdaji měla být jen částka 1 400 Kč na „vlastní“ bydlení, tato částka ale obvyklým výdajům samostatně žijící osoby na bydlení také zjevně neodpovídá a výslovně také nebyla ničím doložena (viz poznámka „inkaso nedoloženo“). Jiné výdaje uvedeny nebyly. Žádné jiné relevantní listiny označeny a předloženy ani na výzvu odvolacího soudu nebyly. Zejména tedy nebyly nijak doloženy ani ověřovány podstatné výdaje žalované.
15. Podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Podle § 86 odst. 2 věta první uvedeného zákona poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky

spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů.

16. Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
17. Co se rozumí odbornou péčí, stanoví § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění ke dni uzavření smlouvy. Jde o takovou úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli „rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti.“
18. Podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
19. Podle § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru je-li spor o to, jaká je doba odpovídající možnostem spotřebitele podle odstavce 1, určí tuto dobu na návrh některé ze smluvních stran soud podle možností spotřebitele a v zájmu spravedlivého uspořádání práv a povinností smluvních stran s přihlédnutím k příjmu spotřebitele a jeho celkovým sociálním a majetkovým poměrům.
20. Podle § 87 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru změní-li se možnosti spotřebitele, může soud na návrh některé ze smluvních stran sjednanou dobu nebo dobu určenou rozhodnutím změnit.
21. Odvolací soud tak má s ohledem na popsany skutkový stav věci za to, že v daném případě nelze mít za splněnou povinnost žalobkyně řádně (s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, resp. v daném případě i z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Daná povinnost posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je citovaným zákonem ukládána poskytovateli (žalobkyni), a to pod sankcí neplatnosti smlouvy v případě, že tak poskytovatel neučiní. Úvěr má být navíc poskytnut jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že zde „nejsou důvodné pochybnosti“ o schopnosti spotřebitele splácet sjednané splátky. Tím poskytovatel úvěru plní i svou obecnou povinnost jednat čestně, transparentně a zohlednit (též) práva a zájmy spotřebitele. To nepochybně žalobkyně nesplnila a tomu odpovídá též výsledek, byt' žalovaná svůj dluh z počátku splácela.
22. Shodná povinnost byla věřiteli ve spotřebitelských vztazích uložena i v předchozí právní úpravě obsažené v § 9 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30.11.2016. V právní praxi nebylo výraznějších pochyb o tom, že důsledkem nesplnění této povinnosti věřitele dle dřívějšího zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30.11.2016, byla absolutní neplatnost smlouvy. Ačkoli tento dřívější zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nestanovil, že následkem porušení povinností podle § 9 odst. 1 tohoto zákona je absolutní neplatnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, bylo taktéž v mnoha rozhodnutích finančního arbitra opakovaně konstatováno, že tento výklad je z hlediska ochrany spotřebitele nutný a nasvědčuje mu i legislativní vývoj ochrany spotřebitele a samotné právní úpravy spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkování (viz např. nález finančního arbitra ze dne 20.3.2017, sp.zn. FA/4056/2017, FA/SU/374/2015, ze dne 23.7.2015, sp.zn. FA/7819/2015, FA/SU/208/2014, ze dne 28. 5. 2018, č.j. FA/SR/SU/1192/2017 – 20 aj.).
23. Pouze jazykový výklad nové právní úpravy účinné od 1.12.2016 a obsažené v § 86 a § 87 zákona č. 257/2016 Sb. by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že nově jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele.

24. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 7.5.2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze tedy, jak mj. poukazuje ve svém odvolání žalobkyně, vycházet pouze z toho, že žalovaná smlouvu uzavřela, a pokud jí podmínky smlouvy nevyhovovaly, nemusela ji s žalobkyní uzavírat. Nelze současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu pacta sunt servanda s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele na připraveném formuláři odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3.4.2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „[O]becný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznámá pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov. též náleží sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového.
25. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se v této věci právní vztahy řídí, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přecenují a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offio mohl přihlédnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní.
26. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9.2.2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní

úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).

27. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a 87 zákona o spotřebitelském úvěru by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.
28. V důvodové zprávě k zákonu č. 257/2016 Sb. je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „[s]tanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezřídkou u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2018, sp.zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námítky (§ 588 občanského zákoníku).
29. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námítky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět.
30. Současně, pokud má nová právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce.

31. Odvolací soud zde připomíná, že české spotřebitelské právo je mimo jiné částečně transponovanou směrnicí č. 93/13/EHS a ve vztahu ke spotřebitelskému úvěru pak transponovanou směrnicí č. 2008/48/ES. Článek 8 směrnice č. 2008/48/ES ve svém odst. 1 stanoví, že členské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných „případně“ od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi. Členské státy, jejichž právní předpisy vyžadují, aby věřitelé posoudili úvěruschopnost spotřebitelů na základě vyhledávání v příslušné databázi, mohou tento požadavek zachovat. Podle článku 23 uvedené směrnice členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být „účinné, přiměřené a odrazující.“
32. Směrnice samy sice nemají tzv. přímý horizontální účinek, tedy textu směrnice se nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.10.2013, sp.zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013). Postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrnících tak směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic i k národním soudům a k jejich povinnostem volit v rámci národního práva ex offo eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost). Uvedené interpretaci nasvědčuje i stanovisko generálního advokáta ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené českým soudem právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, a shodné stanovisko v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance dosud nerozhodl, nicméně podle závěrů stanoviska generálního advokáta „článek 8 směrnice 2008/48/ES o spotřebitelském úvěru brání vnitrostátní právní úpravě, která vnitrostátnímu soudu neumožňuje, aby v rámci žaloby podané věřitelem proti spotřebiteli, jež se opírá o smlouvu o spotřebitelském úvěru uzavřenou mezi nimi, z úřední povinnosti posoudil, zda věřitel splnil povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, jestliže se toho spotřebitel nedovolával během tříleté prekluzivní lhůty nebo jestliže tato lhůta uplynula. V případě, že vnitrostátní soud zjistil z úřední povinnosti porušení článku 8 směrnice 2008/48, musí s výhradou případné opačné vůle spotřebitele vyvodit všechny důsledky, které podle vnitrostátního práva z tohoto zjištění plynou, aniž by vyčkal příslušného návrhu spotřebitele, a případně bez přihlídnutí k uplynutí prekluzivní lhůty.“
33. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9.2.2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31.7.2010.
34. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., stanovícího důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlídnout již z úřední povinnosti.
35. Uvedené chápání důsledku dotčeného porušení povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru vyplývá nadto i z podstaty a rozdílnosti institutu neplatnosti relativní na straně jedné a absolutní na straně druhé. V souladu s ustanovením § 586 odst. 1 o.z. (v němž jsou upraveny následky relativní neplatnosti) je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může

vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. Podle odst. 2 citovaného ustanovení nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné. Naproti tomu podle ustanovení § 588 věty první o.z. (v němž jsou upraveny důsledky absolutní neplatnosti) soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek.

36. V případě dotčeného porušení povinnosti posouzení úvěruschopnosti spotřebitele není neplatnost za těchto okolností uzavřené úvěrové smlouvy stanovena jen na ochranu úvěru neschopného spotřebitele, a již z tohoto důvodu je nahlížení na smlouvu uzavřenou při porušení dané povinnosti jako pouze relativně neplatnou (ve smyslu citovaného § 586 o.z.) problematické. Stejnou (ne-li větší) měrou je tato neplatnost stanovena též na ochranu druhé smluvní strany, poskytovatele úvěru, v jehož zájmu bezesporu je, aby byl úvěr řádně splácen, aby tohoto byl zavázaný spotřebitel schopen. Řádné splnění povinnosti odborného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele tak chrání i pozici samotných věřitelů, neboť snižuje riziko poskytovatelů, kteří témuž spotřebiteli poskytli úvěry či jiné služby již dříve. Současně pak v neposlední řadě chrání i veškeré další potenciální věřitele úvěrovaného spotřebitele, včetně věřitelů nefinančních, před možným předlužením spotřebitele a jeho pádem do insolvence se všemi důsledky s tím souvisejícími, především pak omezením reálné možnosti uspokojení pohledávek případných dalších potenciálních věřitelů spotřebitele (viz též již shora zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2018, sp.zn. 33 Cdo 2178/2018). Celospolečenský (veřejný) zájem na prevenci předlužování, jejímž prostředkem rovněž institut posuzování úvěruschopnosti je, byl zmíněn již shora.
37. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly nedávno připomenuty i v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 26.2.2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18. V uvedeném nálezu dokonce Ústavní soud při zdůrazněném významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „[N]ezkoumá-li obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést ... k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
38. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádně a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití § 588 o.z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu žalovaného spotřebitele.
39. V souzené věci, jak bylo popsáno výše, žalobkyně svou povinnost posoudit úvěruschopnost žalované řádně nesplnila. Jak bylo odvolacím soudem zjištěno, žalobkyně si od žalované vyžádala informace a doklady týkající se pouze jejích příjmů, nicméně podstatné výdaje žalované nebyly nijak blíže zjišťovány a ověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je však i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). Pouhé doplnění čísel do formuláře žalobkyně k hodnocení klienta, aniž je zřejmé, na základě čeho a jak byly tyto údaje získány, nelze považovat za zákonem vyžadované posouzení s odbornou péčí „na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací“. V souladu se shora citovaným § 86 odst. 2

zákon č. 257/2016 Sb. poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně vzhledem k nedostatku jakýchkoli podkladů k výdajům žalované v daném případě nemohlo dojít.

40. Obezřetnost a důslednost žalobkyně při daném posuzování pak byla na místě i vzhledem k nereálným (smyšleným) údajům uvedeným ze strany žalované, byť současně prohlásila, že jsou „pravdivé a úplné.“ U nákladů na stravu lze obecně vycházet z částky životního minima, to lze jen stěží žalobkyni vyčítat (toto prokazovat), nicméně údaj o spolužijících osobách neodpovídá (bez vysvětlení) rodinnému stavu žalované dle pořízené kopie občanského průkazu. Výdaj určený na „vlastní“ bydlení ani rámcově neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení v České republice, a přesto nebyl nijak prověřován. V hodnocení klienta bylo uvedeno, že náklady bydlení činí 1 400 Kč. V poznámce bylo dokonce konstatováno: „inkaso nedoloženo.“ Přitom právě obvyklé náklady na bydlení (zahrnující náklady na elektřinu, vodu, plyn a další poplatky, hrazené zpravidla formou inkasa), popř. příspěvky na tyto náklady hrazené spolužijící osobou, lze doložit poměrně snadno. Nelze uvěřit ani skutečnosti, že žalovaná nemá vůbec žádné výdaje na dopravu do zaměstnání, jak shora uvedeno. Nelze také uvěřit, že žalovaná nemá ani žádné jiné obvyklé výdaje (na volnočasové aktivity, na ošacení, komunikační prostředky atd.), stanovené alespoň racionálním odhadem, který lze v rámci odborné péče „rozumně očekávat.“ Žalobkyně si tedy vystačila jen s velmi nepravděpodobnými tvrzeními, navíc u osoby, která je podle již shora uvedených podkladů pro poskytnutí úvěru velmi riziková - má velmi nízké interní skóre NRKI, čerstvý záznam o neplacení v registru SOLUS, je zřejmě bez úspor, bez prokázaného zůstatku na účtu a paralelně splácí nejméně jednu jinou půjčku.
41. Odvolací soud si je vědom toho, že předmětné ustanovení o povinnosti poskytovatele posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou a zákon již nestanoví taxativní výčet postupů, které musí být ze strany věřitele pro její naplnění provedeny. Odvolací soud si je taktéž vědom toho, že výklad dané normy by neměl vést k nereálným požadavkům kladeným na poskytovatele úvěrů a také na žadatele o ně v souvislosti s povinností zákonem ukládanou. Nicméně, pokud má být zachován smysl a účel dané úpravy a alespoň elementární míra požadovaného odborného posouzení úvěruschopnosti, nelze přehlížet, že toto posouzení není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení klienta (zejména pak již ve fázi vymáhání či insolvence podle dostupných databází), ale také alespoň podstatných, zcela základních, pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat. Takovými výdaji jsou především již zmíněné náklady na bydlení. Neověření uváděných výdajů implikuje účelovost ze strany žalobkyně - snahu uvést v hodnocení pouze údaje, které povedou k formálnímu vykázání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta.
42. V souzené věci tak lze uzavřít, že žalobkyně nesplnila svou povinnost stanovenou jí zákonem, posouzení úvěruschopnosti řádně neprovedla, neboť toto posouzení proběhlo víceméně formálně, bez náležitých a dostatečných podkladů, s cílem pouze vykázat údaje, které měly (při zběžném a povrchním pohledu) nasvědčovat tomu, že úvěruschopnost spotřebitele zkoumána (s kladným výsledkem) byla. Důsledkem tohoto postupu a nesplnění zákonné povinnosti je absolutní neplatnost dotčené úvěrové smlouvy a v souladu s § 87 odst. 1 věta třetí zákona o spotřebitelském úvěru omezenost nároku žalobkyně vůči žalované na vrácení pouhého zůstatku jistiny spotřebitelského úvěru „v době přiměřené možností“ spotřebitele (žalované).
43. Z hlediska výpočtu dlužné částky je situace poměrně snadná. Od celkového poskytnutého úvěru je třeba odečíst realizované platby. V daném případě byl poskytnut úvěr 42 000 Kč a zaplacen bylo postupně 34 990 Kč a následně 3x 450 Kč. Zůstává tedy nesplněný dluh na jistinu úvěru ve výši 5 660 Kč. V tomto směru je třeba vyjít z toho, že žalobkyně jako věřitel není podle ustálené soudní praxe oprávněna jednostranně určovat, na jaký z více dluhů plnění dlužníka přijme, takové právo

určení má jen dlužník (spotřebitel), který plnění poskytuje, a pokud tak jednoznačně neučiní, uplatní se princip priority nebo proporcionality (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 326/2004 a navazující sp. zn. 26 Cdo 687/2014, 28 Cdo 1128/2014, nebo 33 Cdo 5460/2016 a další). Platí, že musí jít nejen o mnohost dluhů, ale také, že dlužníkem plněný dluh musí existovat, dlužník o něm musí vědět (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2940/2017). Pokud tedy dlužník, stejně jako v daném případě, poskytuje dílčí nebo částečná plnění podle uzavřené úvěrové smlouvy (v jediném vztahu, skutku, ze kterého může, ale také nemusí, vzniknout více nároků různého právního posouzení), je třeba poskytnutá plnění účtovat (a považovat podle shora uvedených principů za splněné) jen na ty nároky z tohoto jediného vztahu, které existují (jsou platné), a nikoli na ty, které neexistují (jsou neplatné). Jiný výklad je značně nepraktický, neboť by zakládal na straně věřitele případné bezdůvodné obohacení (plněním bez právního důvodu podle § 2991 o.z.), které by k úspěšné obraně musel dlužník proti existujícím nárokům věřitele navíc započítat (dalším samostatným úkonem podle § 1982 a násl. o.z.), popř. tento nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatnit následně samostatnou žalobou. Takové množení sporů je ale zcela neúčelné (absurdní), lze-li práva a povinnosti stran řešit smysluplně jinak, aniž by soud vyžadoval další aktivitu (úkon započtení) ze strany dlužníka (žalované). Neobstojí tedy historický výklad přijatý v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 526/2001. Závěry uvedeného rozhodnutí se v soudní praxi neujaly a nejsou také potvrzovány žádnou navazující judikaturou. Jiné smluvní nároky (úrok, smluvní pokuty, různé poplatky apod.) nelze podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru úspěšně uplatnit. Výjimkou je zákonný úrok z prodlení podle § 1970 o.z. ve spojení s nařízením vlády č. 351/2013 Sb..

44. Složitější situace však nastává v případě určení doby plnění „přiměřené možnostem spotřebitele“ a při správné interpretaci § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru - kdy tu je o tuto dobu „spor“ a kdy tu naopak „není spor.“ Jde nepochybně o dobu hmotněprávní, která může být předmětem shody stran. Teprve po jejím uplynutí může být dluh splatný, lze ho uplatnit žalobou u soudu, včetně případného úroku z prodlení, a také se promlčuje.
45. Výklad, podle kterého by bylo vždy potřebné, aby soud nejprve podle § 87 odst. 2 či 3 zákona o spotřebitelském úvěru rozhodl na návrh o určení přiměřené doby plnění a teprve poté by bylo možné (v případě prodlení) žalovat na plnění dluhu u soudu, se odvolacím soudu jeví jako nesprávný, neboť by možnost shody na přiměřené době plnění eliminoval. Navíc je i značně nepraktický. V takovém případě by tu totiž byla významná právní nejistota při podání žaloby na plnění, neboť při nerealizovaném či jen nedostatečném zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele by žaloba věřitele na plnění byla skutečně (vždy) předčasná, jak uvedl soud prvního stupně, byť z jiných důvodů. Obdobně to platí i naopak. Při řádném zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele by taková žaloba na určení doby plnění byla neopodstatněná. Tím by docházelo k nesmyslnému množení sporů a ke zvyšování právní nejistoty a nákladů řízení v neprospěch obou stran, a to případně i v rozporu s ochranou spotřebitele a s vůlí stran.
46. Nesprávné se jeví i určení doby plnění v rámci rozsudku, kterým se dlužníku (žalované) ukládá povinnost podle žaloby na plnění. Tím by soud zaměnil hmotněprávní lhůtu se lhůtou pariční (viz § 160 o.s.ř.) a ukládal by povinnost k plnění nároků, které ještě nejsou splatné, ačkoli nejde o placení opětujičích se dávek splatných v budoucnu (viz § 154 o.s.ř.). Věřitel by také vždy musel případný nárok na úrok z prodlení uplatnit až samostatnou (následnou) žalobou. Takový výklad je absurdní.
47. Proto se odvolací soud zaměřil při výkladu uvedeného legislativního řešení na určení, kdy tu je mezi stranami o přiměřenou dobu plnění skutečně „spor.“ Uvedená právní úprava je speciální a nejde tu o jednostrannou volbu času plnění dlužníkem (srov. § 1960 o.z.). Nemůže také jít o dobu dohodnutou v neplatné smlouvě, navíc by zde při absenci nároku na původní úrok opět vyvstala žalobkyní nastolená otázka (kterou však není třeba v dané situaci řešit), zda má přednost dohodnutá výše splátky a jejich menší počet, či dohodnutá doba úvěru a nižší výše splátky. Neplatností smlouvy je totiž dotčen i dohodnutý způsob splácení a také podmínky pro „předčasné zesplatnění.“

V daném případě tak jistě nelze vycházet z následků „zesplatnění“ uplynutím doby 65 dnů od splatnosti dlužné splátky.

48. Při absenci platné dohody o splatnosti (zde o přiměřené době plnění) je tak nutné analogicky ve smyslu § 1958 odst. 2 o.z. jako v jiných podobných případech vyjít z výzvy věřitele k plnění v jím uvedené lhůtě. Pojem „spor“ uvedený v § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru je pak třeba podle názoru odvolacího soudu v tomto případě vykládat jen jako aktivní a nevyřešený střet (konflikt) rozdílných představ stran o přiměřené době plnění. Pouhá pasivita naproti tomu „spor“ o přiměřenou dobu plnění nezakládá. Do výzvy věřitele k jednorázovému (či jinému) plnění lze vycházet z toho, že věřitel akceptuje faktické plnění ze strany dlužníka bez výhrad a o přiměřenost doby plnění tu není „spor.“ Totéž platí, pokud věřitel vyzval dlužníka k plnění ve smyslu § 1958 odst. 2 o.z. (ať již v rámci „zesplatnění“, nebo později, v rámci předžalobní výzvy) a dlužník proti takové výzvě v přiměřené době (bez zbytečného odkladu) aktivně nevystoupil, právě s argumentem, že taková doba plnění není přiměřená jeho možnostem. V takovém případě tu také „není spor“ o určení přiměřené doby plnění a platí doba plnění uvedená ve výzvě věřitele (viz též § 1959 o.z.). Ustanovení § 87 zákona o spotřebitelském úvěru směřuje k ochraně spotřebitele, přičemž nikdo jiný potřebné informace o aktuální situaci spotřebitele („jeho příjmu a jeho celkových sociálních a majetkových poměrech“) nemá. Povinnost tvrdit a prokázat skutečnosti vedoucí k závěru, že doba plnění požadovaná věřitelem není přiměřená možnostem spotřebitele, má v případném sporu právě spotřebitel (dlužník). Ten také musí své právo (právo plnit v jiné době) aktivně a v přiměřené době u věřitele uplatnit a tím „spor“ vyvolat. To na něm nepochybně lze spravedlivě požadovat. Pokud dlužník uvedenou obranu řádně a včas uplatnil a věřitel jím navrženou dobu plnění akceptoval, opět mezi nimi „není spor.“ Pokud však dlužník žádnou obranu neuplatnil a nová doba plnění určená výzvou věřitele ve smyslu § 1958 odst. 2 o.z. uplynula, je dlužník v prodlení. To samozřejmě nebrání, aby dlužník jako žalovaný uplatnil argumenty k lhůtě plnění až v rámci soudního řízení, půjde však již jen o určení pariční lhůty podle § 160 odst. 1 o.s.ř.. Na existenci prodlení a běh úroku z prodlení již taková obrana nemůže mít vliv.
49. Spory uvedené v § 87 odst. 2, resp. 3 zákona o spotřebitelském úvěru, kdy bude nejprve třeba projednat žalobu na určení doby plnění soudem, tak budou omezeny jen na zbytkové případy „sporů“ o přiměřenost doby plnění aktivně vyvolaných již před podáním (příslušné) žaloby.
50. V daném případě žalobkyně vyzvala žalovanou ke splnění celého dluhu již v únoru 2018, následně pak ještě uvedenou předžalobní výzvou (nejpozději do 18.8.2018) a žalovaná na tuto výzvu (došlou do její dispoziční sféry) nijak nereagovala, námitku nepřiměřenosti navrhované lhůty k plnění neuplatnila. Nelze tedy učinit jiný závěr, než že spor o přiměřenost uvedené doby nevyvolala. Žaloba o určení doby plnění podle § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru proto nebyla potřebná, dluh se stal splatným nejpozději uplynutím uvedené doby a žalobkyni lze přiznat z dlužné jistiny úvěru též zákonný úrok z prodlení. Ten byl v žalobě požadován až od 22.8.2018, nepochybně tedy po uplynutí uvedené doby plnění. Proto odvolací soud vedle zbytku jistiny úvěru žalobkyni přiznal zákonný úrok z prodlení, po zohlednění dílčích plnění žalované v průběhu řízení 3 x 450 Kč (již v době běhu úroku z prodlení). V tomto směru odvolací soud výrok I. rozsudku soudu prvního stupně v napadené části podle § 220 odst. 1 písm. b) o.s.ř. změnil; jinak ale napadenou zamítavou část výroku I. podle § 219 o.s.ř. potvrdil, neboť jde o rozhodnutí ve výroku věcně správné, byť z jiných důvodů, než uvedl soud prvního stupně. Při určení lhůty k plnění odvolací soud vyšel z § 160 odst. 1 o.s.ř. a zákonné lhůty 3 dnů, neboť s ohledem na pasivitu žalované nebyly zjištěny žádné skutečnosti odůvodňující její prodlení či plnění ve splátkách.
51. Pro úplnost odvolací soud dodává, že další argumentace obsažená v odvolání žalobkyně, vztahující se k otázce (ne)rozpornosti sjednaného úroku s dobrými mravy a s touto otázkou související úvahy žalobkyně o právním posouzení věci, byla odvolacím soudem shledána vzhledem ke shora popsánému důvodu absolutní neplatnosti předmětné úvěrové smlouvy již bezpředmětná a nadbytečná. Z uvedeného důvodu se proto pro stručnost touto argumentací více nezabýval. Lze

však alespoň konstatovat, že žalobkyní sjednaný smluvní úrok přesahující 150 % ročně, považuje odvolací soud za zcela zjevně lichevní, stejně jako soud prvního stupně.

52. O náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně bylo třeba s ohledem na změnu rozsudku znovu rozhodnout podle § 224 odst. 1, 2 o.s.ř. ve spojení s § 142 odst. 2 o.s.ř. a § 146 odst. 2 o.s.ř.. K částečnému zastavení řízení došlo jak z viny žalobkyně, tak z viny žalované, ve věci samé pak žalobkyně z větší části neuspěla ani co do požadované jistiny pohledávky. Žalované ale žádné náklady podle obsahu spisu nevznikly, proto žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. To platí i pro náklady řízení před odvolacím soudem, kde částečný úspěch žalobkyně také nepřevýšil úspěch žalované.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku je dovolání přípustné, jestliže závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak. Dovolání je možno podat ve lhůtě dvou měsíců ode dne doručení tohoto rozsudku k Nejvyššímu soudu České republiky, prostřednictvím Okresního soudu v Příbrami.

Praha 12. prosince 2019

Mgr. Roman Fremr v. r.
předseda senátu